

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ (*)

Նշրալորներ.

Պիտի փափաքէի որ այս խօսակցութիւնները ձեռնէ իւրաքանչիւրին համար ըլլային կազմուած մը, հանգիստ մը, թեթեւացում մը, դադարի պէս բան մը՝ յոգնեցնող քաղաքացիները մը ընթացքին, բան մը՝ որ զօրութիւն կուտայ, և կը թոյլատրէ աւելի գուարթօրէն վերսկսելու աշխատանքը:

Բայց աստի, այսօր կիրակի է, այսինքն հանգիստի օր մը: Նմանապէս օր մը՝ ուր բնականաբար հարկ է տեղ մը տալ Աստուծոյ: Ու մի՛ կարծէք որ կրօնական խորհրդածութեանց վերապահուած այտաքանի մը վայրկեանները պիտի մթազնեն ձեր օրը. ընդհակառակն: Հին կտակարանի մէջ պատմուած է, թէ անգամ մը Նդիա մարգարէն պատրաստուեցաւ փախչել, որովհետեւ Լքար թագաւորը կ'ուզէր զայն մեռցնել: Քորեր լերան վրայ ապաստանած՝ զիշիւր քարանձաւի մը մէջ անցուց, եւ աստուծոյ ձայն մը լսեց որ կը հրամայէր իրեն դուրս ելլել, որովհետեւ Աստուծոյ պիտի անցնէր: Նդիա ըսաւ ինքնիրեն, թէ Տէրը կը պատրաստուէր յայտնել իր զօրութիւնը, իր սրտմտութիւնը իր թշնամիներուն դէմ: Եւ արդարեւ լեռները պատող և ապառաժները վերի վայր չընող սաստիկ հով մը փչեց. . . . բայց ասիկա երբեք Տիրոջ անցնելը չէր: Ու այս ամպրոպէն յետոյ տեղի ունեցաւ երկրաշարժ մը: Այս ևս չէր Տիրոջ ժամանումը: Յետոյ կարգը կը բախին եկաւ, այսինքն կայծակին, որ կատարները կը հարուածէր. բայց ի մեծ զարմացում մարգարէին, այս ամէնը դեռ Աստուծոյ անցնելուն նշանները չէին: Վերջապէս այս բոլոր գործունէներէն յետոյ, լսուեցաւ թեթեւ շունչ մը, չէինք թարմ հովի մը: Եւ այս անգամ իսկապէս Տէրն էր որ կուգար խօսիլ իր մարգարէին:

Այո՛, Աստուծոյ ձայնը սովորաբար քաղցր և մխիթարիչ է. անիկա այն ատեն միայն յանդիմանող կը դառնայ երբ անոր դէմ յամառ և յոռի կամք մը ցուցնենք: Գեւորպատիւ Սրբազան Պոնապո, մեկնաբանելով Հին կտակարանի այս հատուածը, զոր անա մէջ բերի, կ'ըսէ մեղի թէ մենք իւրաքանչիւրը Աստուծոյ կ'ընդունի խրատներ եւ խրախոսներ, ինչպէս ժանտ'Արքը կը լսէր անոր ձայները: Անկասկած ժանին եղած ազդումները միշտ բերկրալի պատահարներ չէին ծանուցաներ իրեն: Անոնց մէջ խնդիրը կոխներու, վէրքերու, գերութեան, նահատակութեան, կատարութիւն քանքերու, ծնողքներէն բաժնուելու, յաղթահարութիւն գոհաւորութիւններու մասին էր: Բայց բոլոր այս նեղութեանց ատեն, հրեշտակներն ու սուրբերը պիտի օգնէին հէզ աղջկան, որ հանդուրժէ անոնց. և այդ փորձութիւններէն ա'լ աւելի, երկնային օգնութիւնն ու յաւիտենական վարձատրութիւնն էր որ ձայները անոր կը խոստանային: Պիտի փափաքէի ի սրտէ, եղբայրներս, որ մեր այս խօսքերը ըլլային ձեզի համար ևս, պատեհութիւն մը Աստուծոյ մասին մտածելու, անոր բարութիւնը աւելի հասկնալու, զայն ձեզի քիչ մը աւելի մօտիկ զգալու, և աւելի զօրանալու իր շնորհքով:

Ինչ որ ալ ըլլան ձեր տարիքը, ձեր դիրքը, դուք ունիք ձեր տաղտուկներն ու փորձութիւնները: Օրաթերթ մը՝ շատ չընենք, կը խօսէր ի մասին երջանկութեան տաճնապին: Խորագիրն է ասիկա յօդուածի մը որ տեական այժմէութիւն մը ունի: Երջանկութեան ճգնաժամը, կամ ինչպէս կ'ըսուէր ատենօք՝ «աղէտք ժամանակաց»ը, սկսած է, մարդուն՝ երկրաւոր դրախտէն ելլելէն ի վեր, և պիտի վերջանայ վերջին դատաստանին միայն: Տառապանքը կրցած է զանազան ձևեր առնել, բայց ան չարչրկած է ամբողջ մարդկային պատմութեան ընթացքին: Այսօր կը տատապինք մտատանջութիւններէ որոնք անձանօթ էին ուրիշ դարաշրջաններու. երկիւղի մէջ ենք խաղաղութեան համար, կը զգանք թէ անհաստատ են միջազգային և ընկերային կարգերը, դժոյզակ են տնտեսական պայմանները մեզմէ շատերուն համար՝ եթէ ոչ աղէտալի, և այս հանրային կամ ընդ-

(*) Այս գլուխը առաջինն է այն վեցին, որոնցմէ կրօնական դատաստութեանց շարք մըն է կազմած հեղինակը, 1932ին. և ապա գրողի վերածում՝ La Joie Chrétienne անունով:

հանուր ցաւերը կուգան աւելնալ ամենօրեայ բեռանը վրայ մեր հիւանդութիւններուն, մեր սուգերուն, բաժանումներուն, հիասթափութիւններուն, ձախողութիւններուն, և այն ամենուն՝ որոնք մարդկային բնականոն կեանքի մը մէջ երբեմն երբեմն կը մթնցնեն հորիզոնը: Ո՛ւր էր որ պահ մը դէմ առ դէմ այդ կացութիւնը պազար-իւնութեամբ կարենայինք դիտել: Աստուծալ վիշտի մը հարուածին տակ՝ շատ բնական է, չենք կրնար զայն արգիլել մեզ, բայց ո՛չ արիական և ոչ ալ բանաւոր պիտի ըլլար աւաղել՝ առանց ուղիւս խորհրդածել՝ առանց ջանալու հասկնալ և գտնել ցաւին պատճառները, և անոր դարման տանիլ: Զուտ փիլի տառապանքէն բնազդական ժխտելէ կենդանի մը, զոր կը հարուածեն, բայց ինքնին շատ ալ խելացի բան մը չէ՝ ասիկա, երբ մանաւանդ վստահ ենք որ նորէն ծուղակը պիտի բռնուինք: Աւելին պէտք է ընենք, կը հարցնենք թէ ուրիշ՞ կուգայ ան, ինչի՞ կը ծագայէ, և թէ ի՞նչ դերք պէտք է բռնել անոր առջև: Եթէ քրքուտնէական հաւատքը ճշմարիտ է, պէտք է որ ան մեզի օգնէ, այս ամենօրեայ և անդոհային խնդրին լուծում մը գտնելու համար: Արդարեւ չունիմ կարողութիւն վճիզ ազատելու ձեր վիշտերէն, և կը ցաւեմ ատոր համար. բայց ենթադրենք մարդ մը որ ծանր բեռ մը կը կրէ. զայն սփոփելու համար չէ՞ որ երկու կերպ կայ. կա՛մ նուազեցնել իր կրած բեռը, և կա՛մ անոր կարգադրել թիւ մը հանգիստ՝ ինքզինքը կազդուրելու միջոց մը ցուցնել, կարճ խօսքով՝ աւելցնել անոր ուժերը: Եթէ դժբախտաբար ինծի անկարելի է չափաւորել բեռը, որ ձեր վրայ կը ճնշէ, ես կրնամ գտնէ ըսել ձեզ թէ աւելնալու ալ ո՛ւր պիտի գտնենք խրախոյս, քաջութիւններ:

Ձանանք նախ, զործելու ծրագիր մը յօրինելէ, հետեւելիք ուղղութիւն մը ճշտելէ առաջ, գտնել մեր տառապանքներուն լիւնելութեան պատճառը: Ո՞վ պիտի կարենայ մեզի հասկցնել ատիկա: Հարցնենք անոնց որոնք պայքարած են Քրիստոնէութեան և նոյնիսկ Աստուծոյ գաղափարին դէմ: Ահաւասիկ Անատոլ Ֆրանսը, որ կը խոստովանի իր բացարձակ անկարողութիւնը մեզ գոհացնելու: Ան կը գրէ. — «Երբ կը մերժենք վարդապետութիւնները, ոչ մէկ մի-

ջոց կը մնայ այլևս գիտնալու թէ ինչո՞ւ համար կանք այս աշխարհի վրայ, և թէ ի՞նչ բան ընելու եկած ենք հոս... Պէտք է արդարեւ չխորհիլ ոչ մէկ բանի վրայ, անգթօրէն չզգալու համար ողբալի անհեթեթութիւնը ապրելուն: Հո՛ն՝ մեր գոյութեան պատճառին բացարձակ անգիտութեան մէջ է, արմատը մեր տրտմութեան և մեր յափրանքներուն... Աշխարհի մէջ, ուր հաւատքին ամբողջ լուսաւորութիւնը չիլած է, աղէտքն ու վիշտը կը կորսնցնեն իրենց իմաստն անգամ, և կը թուին ուրիշ բան չըլլալ բայց եթէ զգալի ծաղրանքներ և չարաշուք զաւեշտներ»:

Թէն, ինքն ալ կ'ըսէ, թէ համակերպելէ զատ ուրիշ բան չկայ. որովհետեւ մենք խաղալիքն ենք բնութեան ուժերուն: «Այն մէկ բանի իրաւունք ունիս, ու ոչ ոք քեզի բան մը կը պարտի, ո՛չ ընկերութիւնը, ո՛չ բնութիւնը: Եթէ անոնցմէ երջանկութիւն կը պահանջես, անմիտ ես. եթէ ինքզինքդ անիրաւուած նկատես՝ որովհետեւ ընկերութիւնն ու բնութիւնը բան մը չեն տար քեզի, շատ աւելի անմիտ ես: Անպիտիտ օրէնքներ կան: Անոնք քեզ կը չըմպատեն, և կ'իշխեն վրադ, նման տարուան եղանակներուն որոնք առանց քու ճիշդեքն ազդուելու, իրարու ետեւէ կը սառնեցնեն կամ կ'աչրին քեզ...»:

Այս ամէնը շատ մխիթարական չէ. այս ամէնը մեզի լուսաբանութիւն չեն բերեր մեր տառապանքներուն լիւնելութեան պատճառին մասին: Պատճառը այն էր որ արդարեւ եթէ չկայ աշխարհը բացատրող Աստուած, եթէ մենք արգասիքն ենք չեմ գիտեր ի՞նչ քմայքի, չեմ գիտեր ի՞նչ կոյր ուժերու, ի՞նչ բանի կը ծագայէ մեր վիշտը: Ի՞նչ պէս արդարացնել զայն: Այն առանց կը հասկցուի Ֆելիքս Դանտէքը որ ինքզինքը անաստուած յայտարարելով հանգիստ, կը խորհի որ, եթէ բոլոր աշխարհ իրեն նման ըլլար, եթէ ամբողջ ընկերութիւն մը կարենար անաստուած գառնալ, հաւաքական անձնասպանութեամբ մը պիտի վերջ տար ինքզինքին: Ինչո՞ւ տառապիլ եթէ ասիկա օգտակար չէ ոչ մէկ բանի և ոչ մէկ անձի: Գերապատիւ կիպիէր իր բանախօսութիւններուն մէջ ըրած է պատմութիւնը աղքատ բանուոր կնոջ մը, իր ամուսինին կողմէ գէշ կեանքի մը առաջ-

նորոգուած, որ ինքզինքը իր երեք զաւակներուն հետ չնչահեղձ ընելէն առաջ կը գրէ այս տոմսակը. — «Որքան ատեն որ հաւատացած եմ Աստուծոյ, ունեցած եմ դժուրութիւնը գծաթափութիւնս կրկուտ ներկայիս, որովհետեւ իմ անօրէն ամուսինս յուսահատ մը և ամբարիշտ մը դարձուցած է զիս, չեմ ուզեր որ զաւակներս ինծի պէս գծաթափտ ըլլան, ուստի անոնց հետ միասին կը թողում այս աշխարհը»:

Պէտք է խոստովանիլ որ այս մըտածումը յայտնապէս տրամաբանական է: Աստուծոյ դուրս ո՛ւր կրնանք քաջութիւն փնտռել: Ասիկա այնքան ճիշտ է որ, Փիէր Լօթիի պէս անհաւատ մը ինքզինքը կողմնակից կը յայտարարէ — իրապէս միջուած մարդկային տառապանքներու տեսարանէն — ընդունիլ Աստուծոյ մը, կամ գոնէ զերազոյն էակ մը, որ ըլլար ողորմած, որ զթարմարդոց վրայ:

«Գերագոյն Գիթութիւնը, կ'ըսէ ան, ուրուն կ'երկարին մեր յուսահատ ձեռքերը, պէտք է որ գոյութիւն ունենայ, ի՞նչ անուն ալ տրուի իրեն. պէտք է որ ըլլայ անիկա, կարող լսելու՝ մահուան բաժանումներու վայրկեանին, անհուն անձկութեան մեր աղաղակը. առանց ատոր՝ ստեղծագործութիւնը այնքան զգուսկի և այնքան վատ բան մը պիտի դառնար, որ ատոր համար պիտի ըլլար անընդունելի դաժանութիւն մը: Լօթիին համար, տառապանքը Աստուծոյ մը պէտք ունի, ինչպէս մեծ ծովախաղացները՝ ներկայութեանը աստղի մը որ կոհակները քաշէ:

Երբեմն, երբ կը տառապինք, կ'ըսենք. «Եթէ Աստուծոյ մը ըլլար, այս բանը պիտի չպատահէր»: Բայց ենթադրենք որ Աստուծոյ չկայ. ինչո՞ւ կը պատահի ատիկա: Ի՞նչ է որ կ'արդարացնէ տառապանքը: Ուրկէ՞ կուգայ, ինչի՞ կը ծառայէ: Ո՛չ ոք պատասխանած է այսպիսի հարցումի մը:

Եթէ Աստուծոյ մը կայ, ընդհակառակը, անոր լուծումը կարելի է ուրեմն. վիշտը կրնայ ունենալ գոյութեան իրաւունք մը, օգտակար հետեանք մը, և մենք կըրնանք գիտնալ թէ ի՞նչպէս պէտք է վարուինք անոր նկատմամբ. թէ ի՞նչպէս պէտք է օգտուիլ իրմէ երբ անխուսափելի է: Անիկա մեզի համար պիտի ըլլայ բան մը, նման այն յորձանքներուն որոնք ժամա-

նակի որոշ շրջաններուն, յանկարծակի կը մեծնային, ողորումներ կը պատճառէին, ամբողջ երկիր մը կ'աւերէին, և որոնք անգամ մը որ սանձահարուն, ջրանցքներու միջոցաւ կանոնաւորուն, ոչ միայն անվնաս կը դառնան, այլ կ'արտադրեն շարժիչ ոյժ մը որ ամբողջ երկրամաս մը կը կենդանացնէ: Տեսնենք թէ կարելի՞ է ընտելացնել տառապանքը եւ օգտագործել զայն:

Քրիստոնէութիւնը, իր հակառակորդներուն ըսածին համաձայն նոյնիսկ, շատ փայլուն կերպով յաջողած է այդ մասին: Պր. Թիէր, որ հաւատացեալ մը չէր, կը հարցնէ իր գործերէն մէկուն մէջ, թէ ինչո՞ւ քրիստոնէական կրօնքը այսչափ մեծ տեղ մը կը զբաւէ աշխարհի վրայ. և կը պատասխանէ. — «Ան զայն կը պարտի առաւելութեան մը զոր բոլոր կրօնքներու մէջ ի՞նք միայն ունի: Դիտէ՞ք թէ ի՞նչ է այս առաւելութիւնը: Սա թէ, միայն ի՞նքն է որ վիշտին կրցած է իմաստ մը տալ»: Եւ քրիստոնէական բարոյականին ու վարդապետութիւններուն բացայայտօրէն եւ պաշտօնապէս հակառակ զիրքի մը մէջ, Պր. Գարրիէլ Սէայլ կը հաստատէ իր կարգին. — «Քրիստոնէական բարոյականութեան զուլս-գործոցն է վիշտին իմաստ մը և անհուն արժէք մը տալը»:

Ի՞նչ է այս իմաստը: Զեզմէ շատեր գիտեն ատիկա, իմ եղբայրներ: Ես պիտի ջանամ համառօտիւ զայն բացատրել: Այդ բոլորը կ'ամփոփուի ասոր մէջ. — Մենք անգիմագրելի պէտք մը ունինք երջանիկ ըլլալու: Արդ, երկրի վրայ, այս պէտքը, այս տենչանքը, երբեք կատարելապէս պիտի գոհացում չգտնէ. տառապանքը միշտ պիտի ըլլայ: Ի՞նչպէս կը բացատրուի ասիկա: Որովհետեւ կատարեալ երջանկութիւնը, որուն բաղձանքը Աստուծոյ դրած է մեր սրտին մէջ, պիտի տրուի մեզի, բայց աւելի ուշ, երկնքի մէջ, իրրե վարձատրութիւն: Հիմակ, հոս փորձութիւնն է եղածը, բառը առնելով իր մարդական իմաստով՝ վաղքը. երկինքն է նպատակակէտը: Ինչպէս որ նախ քննութեան կ'ենթարկեն, վկայականը շնորհելէ կամ կարեոր պաշտօնի մը նշանակուելէ առաջ, ինչպէս որ աշակերտէ մը յարատեւ աշխատանք կը պահանջուի՝ նախ քան անոր մրցանակ մը

տրուիլը, այնպես ալ Աստուած մեզմէ հընազանդութեան և քաջութեան ապացոյց կը պահանջէ, մեզ շնորհելէ առաջ կատարեալ երջանկութիւնը որուն սահմանուած ենք: Ժուպէրթ կ'ըսէր. «Կատարեալ երջանկութեան յորինումին մէջ, անոր արժանացած ըլլալու գաղափարը կը մտնէ»: Ո'հնք ստեղծուած ենք երջանիկ ըլլալու համար, բայց երջանիկ չենք կրնար ըլլալ առանց մեր գիտնալուն, հակառակ մեր կամքին, առանց մեր կարծիքը առնելու, առանց մեր բան մը ըրած ըլլալուն, կրաւորապէս, առաջնորդող հօտի մը նման: Ո'չ, մեր ուրախութիւնը մի'նք պէտք է վատարկիրք: Վերեւք մըն է եղածը: Անոնք որ կը ճանչնան և կը սիրեն լիութիւնը, գիտեն թէ ի՞նչ մաքուր և առողջ հպարտութեամբ մը կ'ուռեցնէ սիրտը, երբ, տաժանելի բարձրացումէ մը վերջ, կը հասնին գագաթ մը, և թէ ի՞նչպէս աւելի լաւ օդ և տեսարան կը վայելեն երբ զանոնք նուաճած են գաստակի և սրունքներու ոյժով:

Ի՞նչ է ուրեմն տառապանքին գերը: Նախ զմեզ արժանի ընել, աճեցնելով, զայն քաջութեամբ կրելնէս անմիջապէս յետոյ, երջանկութեան՝ զոր պիտի վայելենք աւելի ետքը:

Բոլոր հաւատացեալները գիտեն ասիկա, գէթ տեսականապէս. բայց անոնք կը գոռարին մտցնելու այս ստուգութիւնը բուն իրենց կեանքին մէջ, երբ ենթարկուած են ու է փորձութեան հարուածին: Եւ սակայն, արդարեւ, հո'ն պէտք է վերադառնալ, հո'ն է լուծումը: Վերցուցէք հանդերձեալ կեանքը, ուրիշ բան չի մնար բայց միայն փախչիլ տառապանքին առջեւէն, ինչպէս որ մարդ կը փախչի չարադէտքի մը առջեւէն, որուն անկարելի է դիմադրել: Անոր հետ, ընդհակառակը, չարչարանքին գործիքն է որ կը դառնայ գործիքը վարձատրութեան: Որքան աւելի տառապանք, այնչափ աւելի կը բարձրանանք: Արժանիքը երջանկութեան իրաւունք մըն է: Աստուած զայն կը շնորհէ կամքի այն արարքներուն որոնցմով զմեզ կը յարմարեցնենք իր ծրագիրներուն, իր կամքին: Որոշ է որ այս արարքները այն ատեն միայն պիտի ըլլան արժանաւարձ, երբ պահանջին կամքի մեծագոյն վատնում. և իրապէս, երբ տաժանելի են անոնք, երբ

ընական կամ բարոյական վիշտ մը ընդունելու, անոր տոկալու եւ հանդուրժելու պէտք կայ, ա'յն ատեն է որ կ'ընենք կամքի այդ վատնումը: Այսպէս, երկնային կամքի մը հետ միացած կորովի ամէն գործ, յաւիտենական կը դարձնէ մեր երջանկութիւնը. ու դուք կը տեսնէք, եղբայրներ, թէ այս կերպով ի՞նչ անսահման հեռապատկեր մը կը բացուի մեր աչքերուն առջև: Հին օրհներգ մը, Սուրբերուն համար կ'ըսէ. — Հնձեն նոքա զուարթազին

Ձոր սերմանեն արտասուագին:

Այս է մեր պատմութիւնը: Հերկը, ցանքը, առանց գոռարութեան չեն ըլլար: Բայց այս է միակ միջոցը լաւ հունձք ունենալու: Եւ ինչպէս որ միակ ցորենա հատ մը կրնայ ծնունդ տալ հասկերու ուրոնք իրենք իրենց պիտի բազմապատկուին և շուտով պիտի տան հունձք, այնպէս ալ մեր գործերը՝ համբերութեամբ, մեր երկնային վայելքին պիտի տան աւելի արժէք մը, առաւելում մը որ երբեք պիտի չդադրի, հազարաւոր դարերուն ընդմէջէն, ճառագայթում մը աւելցնել մեր փառքին վրայ:

Կ'ըմբռնէք հիմա թէ որքան յիմարական է Աստուծոյ հանդէպ ապստամբ կեցուածքը: Մեր փորձութիւններուն պատասխանատու կը բռնենք զինքը, և կը սրդողինք Անոր դէմ: Բայց ի՞նչ պիտի խորհէիք գալոցականի մը մասին որ վերամուտի օրը յամառօրէն մերժելով հանդերձ աշխատիլ, պիտի յաւակնէր ամենէն գեղեցիկ նուէրները ստանալ: Ի՞նչ պիտի ըսէիք զինուորի մը համար, որ պատերազմի յայտարարութեան վայրկեանին, կ'ըսէր թէ յաղթանակին օրը Յաղթական Կամարին ներքեւէն պիտի անցնի, բայց բացարձակապէս կը մերժէր պատերազմի երթալ: Կամ, ազարակապանի մը՝ որ կուգար հնձել դաշտի մը մէջ ուր երբեք չէ փափաքած սերմանել: Ահա մտածումներ, որոնք երբեք չեն կրնար նկատուիլ իբրեւ ողջմտութիւն. և սակայն իրապէս այս է որ մենք կ'ընենք երբ կը բողոքենք մեր փորձութեանց դէմ:

Կ'ուզէ՞ք գիտնալ թէ ի՞նչ պարտի ըլլալ վիշտին հանդէպ մեր քրիստոնէական հակազդեցութիւնը: Լսեցէք տասնեւվեց տարեկանին մեռած երիտասարդի մը սըրտառու խօսքերը. երբ ամէն ոք իրեն կը խոստանար քաղցր ու գեղեցիկ կեանք մը,

ան իր հիւանդութեան պատճառով անգութ տառապանքներուն մէջ կ'ըսէր. — «Որքան բարի է Աստուած, զիս այսչափ տառապեցնելուն համար: Ինծի իր գրախօսին մէջ աւելի գեղեցիկ տեղ մը տալու համար է որ այսպէս կ'ընէ Ան. ամէն տառապանք, թողիս վրայ աւելցող մարգարիտ մըն է: Պիտի չուզէի տառապած չլլալ: Վիշտերը կ'անցնին, արժանիքները կը մնան»:

Վստահ եղէք, եղբայրներ, որ նոյնիսկ փորձութիւններուն մէջ, տնտէք միայն կը ճաշակեն խորունկ խաղաղութիւն մը, որոնք այսպիսի արիւտիկամբ և վեհանձնութեամբ կ'ընդունին երկնային կամքը: Գողգոթայի վրայ Յիսուսի աջին և ձախին կային երկու խաչուածներ, մին՝ համակերպած, զգաւոր, որ կը տեսնէր իր հոգին մէջ բացուելը, Յիսուսի խօսքերուն շնորհիւ, զրախօսի արշալոյսին. միւսը՝ դառնացած, ըմբոստ, յուսահատ: Երկուքն ալ կը մեռնէին խաչի սոսկալի մահով. բայց մին էր ամենէն զժբախտը: Որովհետեւ չարարանքն էր ամենէն անգութը: Թող մեր Տէրը օգնէ մեզ ամենուս, մեռնելու համար նոյն այն զգացումներովը որոնցմով մեռաւ առաջինը. թող օգնէ մեզի, առժամա, ապրիլու՝ վստահութեամբ և հանդարտութեամբ, ինչպէս մեծ կարտինալը Մէրսիէր, որ կ'ըսէր իր մահէն քիչ առաջ. — «Իմ տարիքիս եղողի մը պիտի ներէք այս մտերմացումը: Ինչպէս ամէն մարդ, ես ալ վայելած եմ ու տառապած, երբեք զժբախտ չեմ եղած: Ո՛չ խաղաղութեան և ոչ ալ պատերազմի տարիներուն. ո՛չ կարօտութեան և ոչ բարեկեցութեան. ո՛չ փորձութիւններու և ոչ յաջողութեան մէջ, չեմ դադրած իմ էութեան հետ ամենասերտ կերպով պահելու հանգիստը՝ անգործանքը՝ խաղաղութիւնը: Եւ որովհետեւ կ'ուզեմ զձեզ ամէնքդ ալ երջանիկ տեսնել, թոյլ տուէք ինծի, ձեզի ըսելու թէ մարդս ի՞նչպէս կրնայ երթալ քրիստոնէական խաղաղութեան աղբիւրին, վստահ անձնաւորութեամբը Աստուծոյ բարութեան»: Ամէն:

ԱԼՖՅՈՆ ՏՐ ՊԱՐՎԻՅԷ

Թրգիւ. ԹՈՐԴՈՒ ՍԲԵՂՈՅ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԴՐԱՒՈՏ ՄԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԴՐԱՒՈՏ ՄԸ

(Շարունակութիւն Սեպտեմբեր Թիւի, 1940)

Վերադառնալով Ռաս Շամրայի բանաստեղծութեանց, գրուած՝ կաւէ տախտակներու վրայ, յայտնի է որ փիւնիկեցւոց ծանօթ էին Դրախսի մը ձեւերը՝ ուր Աստուած մը կ'ուրախանար: Էլ նեմեդ եւ լամ հալար նշանակելով իմաստութիւն եւ յաւիտեական կեանք, կատարելապէս կը համաձայնի Ծննդոց Դրախտին մէջ տընկուած «բարւոյ և չարի ծառերուն»: Անգամ մը որ հաստատուի թէ փիւնիկեցիները՝ որոնք ի վերջոյ Ուկարիդի մէջ բնակեցան, բնիկներն էին Պաղեստինի հարաւային չըրջանին, այնուհետեւ զիւրաւ պիտի ապացուցուի որ փիւնիկեցիք ու խորայնացիք միեւնոյն աղբիւրէն կ'ստանային ամենահին ժամանակներու մէջ պատահած գէպքերու և աշխարհի դրութեան նկարագրութիւնը:

De Groot ուղեւոր մեկնում մըն ալ հաստատել՝ որ Եգիպտոսի Դրախտը Պաղեստինի սահմաններուն մէջ կ'իյնար, վերստին կը թափառի Ու Դրոց համայններուն մէջ, ու կուգայ այն հատուկ մահ՝ «որ այսօր ո՛չ մէկ պատճառ գոյութիւն ունի չընդունելու համար որ ըստ Ծննդոց պատմութեան, խմբազմը Դրախտը դրած չըլլայ կամ Պաղեստինի մէջ և կամ անոր մօտերը»:

— «... և զնացից ի ձեզ, և եղէց ձեր Աստուած... և դուք եղիջիք ինձ ժողովուրդ...» (Ղեւսական՝ ԻԶ. 12), աւարկութիւն՝ Ծննդոց (Գ. 8) «Եւ լուսնի դձայն զլնալոյ տեսան Աստուծոյ ի դրախտի անդ ընդ երեկոս»:

— «Եւ ստէ ցիւ. Ջուրս այս որ ելանէ ի կողմ Գալիլիացւոց ընդ արեւելս, և իջանէ յԱրաբիս, և զայ մինչև ցծով ի ջուրց ելիցն...» (Եղեկիէ՛ ԽԷ. 8): Ըստ այս համարին, ակնարկուած ջուրը կը գտնուի Յորդանանի հովիտին հարաւային մասին մէջ:

— «... և ծանիջիք թէ ես եմ տէր Աստուած որ բնակեալ եմ ի Սիոն լեռին սրբուրեան իմոյ. եւ եղիցի երուսաղեմսուրբ. և այլազգիք այլ ոչ ևս անցցեն ընդ նա» (Յովիէ՛ Գ. 18):